

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

9 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Beata Janiszewska (przewodniczący)

SSN Adam Doliwa (sprawozdawca)

SSN Piotr Telusiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 9 stycznia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej R. C. i B. C.

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 22 grudnia 2020 r., I ACa 801/20,

w sprawie z powództwa K. A.

przeciwko R. C. i B. C.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

- 1. oddała skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od R. C. i B. C. na rzecz K. A. 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych kosztów postępowania kasacyjnego.**

Adam Doliwa

Beata Janiszewska

Piotr Telusiewicz

l.n

UZASADNIENIE

K.A. wniósł przeciwko B.C i R.C. powództwo o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną.

Wyrokiem z 20 marca 2020 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu uwzględnił powództwo (pkt I) i rozstrzygnął o kosztach procesu (pkt II).

Wyrokiem z 22 grudnia 2020 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, po rozpoznaniu apelacji pozwanych, oddalił apelację (pkt 1) oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania odwoławczego (pkt 2).

Sąd Apelacyjny, uznając ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy za trafne i wyczerpujące, podzielił je i uznał za własne.

Z punktu widzenia treści rozstrzygnięć Sądów obu instancji oraz zarzutów skargi kasacyjnej najistotniejszym elementem ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego jest to, że pozwani 7 listopada 2012 r. zawarli ze Z.C. umowę przeniesienia własności w trybie art. 453 k.c. (*datio in solutum*). W § 1 przedmiotowej umowy Z.C. oświadczył, że jest współwłaścicielem, w udziale wynoszącym ½, części nieruchomości niezabudowanej, położonej w miejscowości C., gmina O., powiat o., województwo [...], składającej się z działek nr [...] i nr [...], o łącznej powierzchni 48,62 ha, dla której Sąd Rejonowy w Oleśnicy prowadzi księgę wieczystą [...]. Ponadto Z.C. oświadczył, że w dziale III tej księgi wieczystej wpisane są: ostrzeżenie o wszczęciu egzekucji z nieruchomości w sprawie I KM [...]; wzmianka o wniosku Dz. Kw.[...] z dnia 06 listopada 2012 r. o wykreślenie ostrzeżenia — wzmianki o wszczęciu egzekucji z nieruchomości w sprawie KM [...]; w dziale IV tej księgi wieczystej wpisane są m. in.: hipoteka umowna łączna zwykła na udziale Z.C., w kwocie 270 000 zł, na rzecz R. i B. C., wynikająca z porozumienia z 17 lutego 2003 r.; hipoteka umowna łączna kaucyjna na udziale Z.C., do kwoty 150 000 zł, na rzecz R. i B. C., wynikająca z porozumienia z 17 lutego 2003 r. W § 2 umowy B. i R. C. zapewnili, że spłacili zobowiązanie Z.C. w łącznej kwocie 378 000 zł, zaś Z.C. oświadczył, że jest dłużnikiem R. i B. C. na łączną kwotę 378 000 zł w związku ze spłatą przez nich jego zobowiązań opisanych w § 1 aktu. W § 4 umowy Z.C. oświadczył, że w celu zwolnienia się z zobowiązania świadczenia pieniężnego w kwocie 378 000 zł przenosi na B. i R. małżonków C. cały swój udział w

nieruchomości opisanej w § 1 tego aktu, a B. i R. małżonkowie C. wyrażają na to zgodę i wobec powyższego strony uznają, że zobowiązanie Z.C. opisane w § 1 i w § 2 tej umowy wygasa (umowa *datio in solutum*), przy czym R. i B. C. oświadczyli, że nabycia dokonują do majątku wspólnego. W § 5 umowy strony oświadczyły, że wartość przedmiotu tego aktu została ustalona na 378 000 zł. W § 8 umowy strony oświadczyły, że wnoszą na podstawie tej umowy o dokonanie przez Sąd Rejonowy w Oleśnicy m. in. następujących wpisów: wykreślenia z działu IV księgi wieczystej nr [...] hipoteki umownej łącznej zwykłej w kwocie 270 000 zł oraz hipoteki umownej łącznej kaucyjnej do kwoty 150 000 zł, a wynikających z porozumienia z 17 lutego 2003 r. S.C. 16 listopada 2012 r. złożył do komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Oleśnicy T.S. wniosek o wydanie zaświadczenia o prawomocnym umorzeniu egzekucji, z mocy prawa na podstawie art. 823 k.p.c. w sprawie KM [...].

Zostało ustalone, że wartość rynkowa udziału w prawie własności nieruchomości położonej we wsi C., gmina O., o powierzchni 48,62 ha, objętej księgą wieczystą numer [...] według cen na 7 listopada 2002 r. wynosiła 600 000 zł.

Na tle tak ustalonego stanu faktycznego Sąd Okręgowy przeprowadził odpowiednie rozważania prawne, również w pełni zaaprobowane przez Sąd Apelacyjny, i uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda K.A. umowę przeniesienia udziału w wysokości $\frac{1}{2}$ we własności nieruchomości objętej księgą wieczystą [...] prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Oleśnicy, zawartą 7 listopada 2012 r., w formie notarialnej, pomiędzy Z.C. a B.C. i R.C., w celu zaspokojenia wierzytelności powoda zasądzonej wyrokiem Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 9 maja 2002 r., w sprawie I C 326/01.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu skargę kasacyjną wywiedli pozwani, zaskarżając wyrok w całości. Skarżący orzeczeniu Sądu drugiej instancji zarzucili: 1) naruszenie przepisów postępowania, skutkującego nieważnością postępowania przed Sądem Apelacyjnym we Wrocławiu, tj. art. 379 pkt 4 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej i art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, co polegało na tym, że skład orzekającego Sądu

drugiej instancji był sprzeczny z przepisami prawa; 2) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 527 § 2 w zw. z art. 527 § 1 k.c. przez jego błędną wykładnię i art. 527 § 1 k.c. przez jego błędne zastosowanie; 3) naruszenie przepisów postępowania mogących mieć istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 381 w zw. z art. 382 k.p.c. i art. 228 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 382 k.p.c. W związku z tym skarżący wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości, zniesienie postępowania przed Sądem Apelacyjnym we Wrocławiu w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Powód w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanych kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie są zasadne.

W szczególności nie zasługuje na uwzględnienie najdalej idący zarzut naruszenia przepisów postępowania, mającego skutkować nieważnością postępowania przed Sądem drugiej instancji. Zgodnie z art. 379 pkt 4 *in princ.* k.p.c. nieważność postępowania zachodzi, jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa. Skarżący podnieśli, że skład orzekający Sądu drugiej instancji był sprzeczny z przepisami prawa, „ponieważ SSA X. Y. i SSA X.1 Y.1 nie zostały w sposób prawidłowy powołane na stanowisko sędziego sądu apelacyjnego, gdyż nowo ukształtowana Krajowa Rada Sądownictwa nie zapewnia wystarczających gwarancji niezależności od władzy ustawodawczej i wykonawczej, a przeto proces nominacyjny na stanowiska sędziowskie z udziałem tzw. „neoKRS” jest obarczony nieusuwalną wadą proceduralną, co przesądza o nieprawidłowości takich nominacji sędziowskich i niewłaściwej obsadzie Sądu drugiej instancji”. W dalszej części skargi kasacyjnej wskazano, że zdaniem Sądu Najwyższego, wyrażonym w uchwale składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 23 stycznia z 2020 r. (BSA 1-4110-1/20) „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym

przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3), jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności".

Po pierwsze należy zauważyć, że zgodnie z art. 179 Konstytucji RP, sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony. Sędzia X. Y. i sędzia X.1 Y.1, które wzięły udział w wydaniu zaskarżonego skargą kasacyjną wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 22 grudnia 2020 r., zostały powołane na stanowisko sędziego w sposób zgodny z Konstytucją. Sędzia X.1 Y.1, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na urząd sędziego sądu apelacyjnego powołana została postanowieniem Prezydenta RP z dnia 13 września 2016 r. (M. P. z 2016 r., poz. 1139), a sędzia X. Y., na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na urząd sędziego sądu apelacyjnego powołana została Postanowieniem Prezydenta RP z dnia 4 lutego 2019 r. (M. P. z 2019 r., poz. 256). Należy dodać, że zgodnie z Konstytucją RP, która jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej (art. 8 ust. 2 Konstytucji), sądy i Trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz (art. 173 Konstytucji), sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawiśli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji) a naczelną gwarancją niezawisłości sędziowskiej jest ich nieusuwalność z urzędu po powołaniu przez Prezydenta RP (art. 180 ust. 1 Konstytucji).

W kontekście oceny zasadności powyższego zarzutu skargi kasacyjnej po pierwsze należy powołać się na to, że Trybunał Konstytucyjny potwierdził zgodność z adekwatnymi wzorcami konstytucyjnymi składu osobowego Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. (wyrok TK z 25 marca 2019 r., K 12/18, OTK ZU nr 17/A/2019). Z drugiej strony należy zauważyć, że uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. (BSA I 4110 1/20), wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, została uznana za niezgodną z: a) art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust.

1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; b) art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, ze zm.); c) art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.). Tym samym Trybunał Konstytucyjny orzekł, że - przywołana przez skarżących w postaci podstawy zarzutu kasacyjnego – uchwała połączonych Izb Sądu Najwyższego, jako podjęta z rażącym naruszeniem prawa, została wyeliminowana z obrotu prawnego.

Po drugie należy wskazać, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż w świetle art. 379 pkt 4 k.p.c. nie ma podstaw do przyjęcia, że sam fakt powołania sędziego sądu powszechnego na wniosek aktualnie funkcjonującej Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej na mocy przepisów ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, jest okolicznością, która samodzielnie uzasadnia uznanie, że postępowanie prowadzone z udziałem takiego sędziego jest dotknięte nieważnością, a sąd jest nienależycie obsadzony. Konieczne jest przywołanie konkretnych okoliczności odnoszących się do sędziów biorących udział w orzekaniu w sprawie, które wskazują na nieprzestrzeganie przez nich obiektywnie wyznaczonego standardu sędziego bezstronnego i niezawisłego (zob. wyrok SN z 30 października 2024 r., II CSKP 1800/22). Należy podkreślić, że sama okoliczność, iż sędzia został powołany w procesie nominacyjnym przeprowadzonym przez Krajową Radę Sądownictwa ukształtowaną ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r., nie uzasadnia zarzutu braku niezależności lub bezstronności, bowiem konieczne jest wystąpienie dodatkowych okoliczności i wzięcie pod uwagę ich całokształtu, w tym testu obiektywnego odbioru kwestii niezawisłości sędziego (zob. postanowienie SN z 9 kwietnia 2025 r., I CSK 3670/24).

W ocenie Sądu Najwyższego skarżący nie sprostali wymogowi wykazania konkretnych okoliczności, które wskazywałyby na nieprzestrzeganie przez sędziów biorących udział w orzekaniu w sprawie obiektywnie wyznaczonego standardu sędziego bezstronnego i niezawisłego. Dlatego podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 379 pkt 4 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii

Europejskiej i art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności nie mógł zostać uwzględniony.

Co więcej i niezależnie od powyższego należy wskazać, że również w świetle wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ewentualne wady procedury wyboru kandydata na urząd sędziego przed Krajową Radą Sądownictwa, nawet w razie uznania naruszenia Konstytucji RP w tym zakresie (przez stwierdzenie niezgodności z Konstytucją przepisów stanowiących podstawę procedury zakończonej powołaniem do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego), samodzielnie nie pozwalają na podważenie niezależności sądu rozpoznającego sprawę (zob. wyrok TSUE z 29 marca 2022 r., C-132/20, w sprawie BN i in. przeciwko Getin Noble Bank S.A., ECLI:EU:C:2022:235), zaś samo powołanie przez Prezydenta RP na urząd sędziego jest niepodważalne (zob. wyrok TSUE z 22 marca 2022 r., C-508/19, M.F. przeciwko J.M., ECLI:EU:C:2022:201).

Nie mogły także odnieść skutku zarzuty naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów postępowania, tj. art. 381 w zw. z art. 382 k.p.c., co według skarżących miało nastąpić przez pominięcie nowych faktów i dowodów strony pozwanej, oraz naruszenia art. 228 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 382 k.p.c. przez to, że Sąd Apelacyjny nie dokonał żadnych obliczeń i porównań wartości nieruchomości, której dotyczyła *actio pauliana*, z obciążającym ją zabezpieczeniem hipotecznym, a ponadto z kosztami zrealizowania wierzytelności powoda ze skargi pauliańskiej.

Należy zwrócić uwagę na to, że zgodnie z art. 398¹³ k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Co więcej, w postępowaniu kasacyjnym niedopuszczalne jest formułowanie zarzutów naruszenia przepisów postępowania skupiających się na podważaniu oceny dowodów i dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych (art. 398³ § 3 k.p.c.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że zarzuty skargi kasacyjnej nie mogą dotyczyć dokonanej przez sąd drugiej instancji oceny dowodów i dokonanych na ich podstawie ustaleń faktycznych (art. 398³ § 3 k.p.c.). Jednocześnie sposób ujęcia zarzutów przez skarżącego, jako zarzutów naruszenia prawa procesowego lub materialnego, nie determinuje kognicji kasacyjnej Sądu

Najwyższego, jeżeli zarzuty te w istocie zmierzają do polemiki z ustaleniami faktycznymi lub oceną dowodów. Odniesienie wywodów do ustaleń faktycznych poczynionych przez sądy powszechne oraz dokonanej przez nie oceny dowodów w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi kasacyjnej jest zatem niedopuszczalne, bowiem Sąd Najwyższy jako sąd prawa, a nie sąd faktu, jest związany ustaleniami i oceną dowodów dokonaną przez sądy *meriti* (zob. wyrok SN z 13 czerwca 2024 r., II CSKP 2406/22).

W ocenie Sądu Najwyższego nie zasługiwały także na uwzględnienie przedstawione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia prawa materialnego. Skarżący podnieśli, że Sąd drugiej instancji naruszył art. 527 § 2 w zw. z art. 527 § 1 k.c. przez jego błędną wykładnię, co polegać miało na przyjęciu, iż istnienie obciążeń na nieruchomości będącej przedmiotem skargi pauliańskiej jest bez znaczenia dla ustalenia stanu pokrzywdzenia wierzyciela, chociaż, według twierdzenia skarżących, jeżeli przedmiot zaskarżonej umowy był obciążony hipoteką w chwili zawierania tej umowy, to okoliczność ta nie może pozostać bez znaczenia dla stwierdzenia działania dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli w rozumieniu art. 527 § 1 k.c. W skardze kasacyjnej zarzucono także naruszenie art. 527 § 1 k.c. przez jego błędne zastosowanie, na skutek nieuzasadnionego przyjęcia, że strona pozwana działała ze świadomością pokrzywdzenia powoda. Skarżący argumentowali, że w związku z istnieniem w księdze wieczystej wpisu wzmianki z 6 listopada 2020 r. o umorzeniu egzekucji z mocy prawa wobec nieruchomości będących przedmiotem umowy z 7 listopada 2012 r., pozwani - w oparciu o domniemanie wiarygodności ksiąg wieczystych i na podstawie rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych - działali w usprawiedliwionym przekonaniu o zwolnieniu nieruchomości spod egzekucji z mocy prawa. To ostatnie nastąpić miało w związku biernością powoda jako wierzyciela przez okres jednego roku, który to rok upłynął 10 października 2012 r.

Odnosząc się łącznie do przytoczonych powyżej zarzutów naruszenia przez Sąd drugiej instancji prawa materialnego, Sąd Najwyższy wskazuje, że w myśl ugruntowanego w judykaturze stanowiska istnienie zabezpieczenia w postaci hipoteki nie wyłącza możliwości pokrzywdzenia wierzyciela w drodze wyzbycia się danego składnika majątku, gdyż do pokrzywdzenia dochodzi również wskutek

takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela. Tezie takiej towarzyszy oczywiście założenie, że przesłanką zastosowania art. 527 § 1 k.c. jest istnienie po stronie dłużnika świadomości pokrzywdzenia wierzyciela (zob. wyrok SN z 11 września 2019 r., IV CSK 277/19; zob. też postanowienie SN z 16 maja 2023 r., II CSKP 1034/22 i wyrok SN z 11 kwietnia 2024 r., II CSKP 996/22). Tak więc w procesie ze skargi paliańskiej, w okolicznościach analogicznych do niniejszej sprawy, nie bada się, czy hipoteki przeciążały nieruchomości. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że pojęcie czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela zostało zdefiniowane w art. 527 § 2 k.c. i powinno być rozumiane zgodnie ze swą normatywną regulacją, a nie w sposób uwzględniający pojmowanie tego zwrotu w języku naturalnym. Z perspektywy art. 527 § 2 k.c. istotne jest zatem wyłącznie zbadanie, czy skutek dokonanej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Jeśli więc wyzbycie się aktywu, jakim niewątpliwie jest własność nieruchomości, bez uzyskania ekwiwalentu, z którego możliwe byłoby zaspokojenie wierzyciela, doprowadziło do niewypłacalności lub pogłębiło ten stan, to omawiana przesłanka zostaje spełniona. Z art. 527 § 2 k.c. nie wynika, by badaniu podlegała ponadto realność uzyskania zaspokojenia ze składnika majątku, którego wyzbył się dłużnik. Nie jest zatem istotne to, czy wierzyciel występujący o udzielenie ochrony pauliańskiej rzeczywiście zdoła osiągnąć pokrycie wierzytelności, czy wartość tego składnika zostanie spożytkowana na zaspokojenie innych wierzycieli. Uwzględnienie powództwa o uznanie czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną względem wierzyciela stwarza mu nie gwarancję, a jedynie szansę na uzyskanie zaspokojenia (zob. wyrok SN z 21 listopada 2024 r., II CSKP 1964/22).

Ponadto w sprawie Sądy *meriti* trafnie i przekonująco ustaliły brak zobowiązania Z.C. względem pozwanych, którego istnienie uzasadniałoby sens prawny i gospodarczy umowy przeniesienia własności w trybie art. 453 k.c. (*datio in solutum*) z 7 listopada 2012 r., zawartej przez pozwanych ze Z.C. Sąd Apelacyjny ustalił, że ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie wynika, z jakiego tytułu i z jakiej przyczyny Z.C. byłby dłużnikiem względem pozwanych na kwotę 378 000 zł, zgodnie z brzemieniem § 2 umowy przeniesienia własności z 7 listopada

2020 r. W sprawie nie zostało dowiedzione, jakoby Z.C. przejął dług po rodzicach, a którego spłata miała nastąpić w drodze zakwestionowanej skargą pauliańską czynności. Również w apelacji pozwani nie sprecyzowali tych zobowiązań, powołując się jedynie ogólnie na „kredyty inwestycyjne” i „nakłady”. Sam zatem fakt obciążenia nieruchomości hipotekami na rzecz pozwanych nie przesądzał istnienia takich zobowiązań, skoro nie wykazano nawet, jakich zobowiązań hipoteki te dotyczyły.

Pozwani nie wykazali tym samym przejścia powyższych zobowiązań na Z.C. i nie wyjaśnili, w jaki sposób kredyty te miały go obciążać względem pozwanych. Sąd drugiej instancji wskazał też, że zgodnie z treścią umów dzierżawy wspólne zobowiązania tych osób miały być spłacane przez pozwanych, w zamian za odstąpienie od czynszu dzierżawnego. Jeśli chodzi zaś o powyższe „nakłady”, to zgodnie z umowami dzierżawy pozwani byli zobowiązani do pokrywania kosztów związanych z prowadzeniem działalności na nieruchomości, a więc nie sposób było przyjąć, że S.C., a następnie Z.C., byli z tego tytułu pozwanym cokolwiek winni. Niezależnie od powyższego, co istotne z punktu widzenia zarzutu naruszenia art. 527 k.c., wartość przenoszonego czynnością fraudacyjną udziału została istotnie zaniżona, gdyż faktycznie opiewała na kwotę 600 000 zł, a nie, jak wskazano w porozumieniu, na 378 000 zł. Tym samym, gdyby nie doszło do transakcji, powód mógłby niewątpliwie zaspokoić się w wyższym stopniu, wobec czego transakcja ta niewątpliwie skutkowałą jego pokrzywdzeniem. Ponadto, jak trafnie stwierdził Sąd odwoławczy, skoro nie zostało wykazane, że powyższa czynność miała na celu zaspokojenie wierzytelności dłużnika, to w istocie przeniesienie udziału powyższej nieruchomości miało charakter nieodpłatny.

Sąd drugiej instancji prawidłowo zastosował art. 527 § 1 k.c. także w zakresie przesłanki istnienia po stronie dłużnika świadomości pokrzywdzenia wierzyciela albowiem pozwani B.C. i R.C., który zawarli 7 listopada 2012 r. ze Z.C. umowę w trybie *datio in solutum*, zaskarżoną akcją pauliańską, pozostawali ze sobą oraz z powodem w relacjach rodzinnych (Z.C. jest kuzynem pozwanego R.C., będącego bratankiem S.C., który jest ojcem Z.C.) oraz gospodarczych. Zgodnie bowiem z art. 527 § 3 k.c., jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim

z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

W sprawie Sądy *meriti* przekonująco ustaliły, że pozwani mieli świadomość pokrzywdzenia wierzyciela. Wskazuje na to całokształt zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w świetle którego pozwani od 2008 r. byli zaangażowani w postępowanie egzekucyjne w sprawie KM [...] toczące się względem spornej nieruchomości, składając w tym postępowaniu liczne skargi na czynności komornika. Mieli zatem świadomość, między jakimi stronami i z jakiego powodu postępowanie to się toczy, a w konsekwencji wiedzieli o wierzytelności powoda względem S.C. Zdawali sobie zatem sprawę, że przeniesienie na nich tej nieruchomości sprawi, iż nie będzie możliwe choćby częściowe zaspokojenie tej wierzytelności. Trafnie wskazały Sądy *meriti*, że nie ma znaczenia, iż czynność ta została dokonana dzień po wydaniu postanowienia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego. Umorzenie to nie było jeszcze prawomocne, a więc w księdze wieczystej nadal widniało ostrzeżenie o toczącym się postępowaniu egzekucyjnym, co powinno było skłonić pozwanych do zaniechania czynności fraudacyjnej. Niezależnie od powyższego sam fakt, że postępowanie to zostało umorzone, nie oznacza, iż wierzytelność ta wygasła, a więc umorzenie to w żadnym razie nie usprawiedliwiało czynności zaskarżonej skargą pauliańską.

Podkreślić należy też, że wskutek zaskarżonej skargą pauliańską czynności wypełniła się jej przesłanka, o której mowa w art. 527 § 2 k.c. Sądy *meriti* ustaliły, że wartość udziału we własności nieruchomości przeniesiona czynnością zaskarżoną przez powoda wynosiła 600 000 zł. Wartość ta została ustalona w oparciu o opinię biegłego, której wiarygodność nie budziła w tym zakresie żadnych wątpliwości Sądu drugiej instancji. W ocenie Sądu odwoławczego twierdzenia pozwanych, że wartość ta kształtuje się inaczej niż przyjął biegły, stanowi jedynie ich własną, nieuprawnioną ocenę okoliczności wymagających wiedzy specjalnej, a tym samym stanowi wyłącznie polemikę z prawidłowymi rozważaniami biegłego. Całkowicie nieprzekonujące jest zatem stwierdzenie, że wyegzekwowanie tego udziału nie przyczyniłoby się do zaspokojenia wierzyciela. Nieporozumieniem jest przy tym argument, że przeniesienie tego udziału na pozwanych nie pogłębiło niewypłacalności dłużnika, lecz wręcz „poprawiło jego sytuację majątkową eliminując

zobowiązania względem pozwanych”. Jak trafnie wskazał Sąd drugiej instancji, twierdzenie, że wyzbywanie się majątku przez dłużnika poprawia jego sytuację majątkową, jest pozbawione logiki. Tym samym zarzuty naruszenie prawa materialnego, tj. art. 527 § 2 w zw. z art. 527 § 1 k.c. przez jego błędną wykładnię i art. 527 § 1 k.c. przez jego błędne zastosowanie, okazały się bezzasadne.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, art. 98 § 1¹ w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1935).

Adam Doliwa

Beata Janiszewska

Piotr Telusiewicz

(P.H.)

[r.g.]